

Κινητές Βιβλιοθήκες: διευρύνοντας τον ορίζοντα των συνεργασιών στις λαϊκές βιβλιοθήκες

Ζωή Κολοβού

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Λεβαδείας – Κινητή Μονάδα

Από το 1999 οι Δημόσιες Κεντρικές Βιβλιοθήκες υλοποιούν το πρόγραμμα του Ε. Π. Ε. Α. Ε. Κ. «Υποστήριξη της εκπαιδευτικής πράξης από Κινητές Βιβλιοθήκες», ένα πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο κατά 75% από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά 25% από Εθνικούς πόρους. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος έχουν δημιουργηθεί 28 Κινητές Βιβλιοθήκες και κινούνται 35 βιβλιοαυτοκίνητα.

Οι Κινητές Βιβλιοθήκες αποτελούν παράρτημα της Κεντρικής Βιβλιοθήκης και συνολικά η συλλογή τους αποτελείται από περίπου 400. 000 τόμους και μια πλούσια συλλογή από οπτικοακουστικό υλικό. Για την επιλογή του υλικού είναι υπεύθυνοι οι βιβλιοθηκονόμοι της κάθε κινητής βιβλιοθήκης σε συνεργασία με την κεντρική και στόχος είναι το υλικό να αντανακλά τις τρέχουσες τάσεις και ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας. Το υλικό αυτό επεξεργάζονται οι υπάλληλοι της κινητής σύμφωνα με τα διεθνή βιβλιοθηκονομικά πρότυπα και ο κατάλογος των βιβλίων και του οπτικοακουστικού υλικού των κινητών βιβλιοθηκών είναι προσβάσιμος από το διαδίκτυο.

Επίσης, τα βιβλιοαυτοκίνητα είναι εφοδιασμένα με το απαιτούμενο ηλεκτρονικό εξοπλισμό έτσι ώστε οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο.

Οι κινητές βιβλιοθήκες επισκέπτονται περίπου 1950 δανειστικά κέντρα (σύμφωνα με μια έρευνα της κυρίας Τζανετάκου) σε όλη την περιφέρεια των οποίων οι χρήστες ανέρχονται στους 135. 000 και πραγματοποιούνται όλη τη χρονιά πάνω από 1. 000. 000 δανεισμοί. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό ποσοστό μαθητών και καθηγητών, τελικοί αποδέκτες του έργου των κινητών βιβλιοθηκών

Σκοπιμότητα των Κινητών Βιβλιοθηκών

Ένας από τους Βασικούς σκοπούς της δημιουργίας και της λειτουργίας των κινητών βιβλιοθηκών είναι η άμεση αντιμετώπιση ή αναπλήρωση της έλλειψης σχολικών βιβλιοθηκών. Σε σύνολο 16. 089 σχολείων έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία 4 χρόνια μόνο 500 σχολικές βιβλιοθήκες. Οι κινητές Βιβλιοθήκες καλύπτουν αυτό το κενό προσφέροντας το απαραίτητο εκπαιδευτικό υλικό,

λειτουργούν υποστηρικτικά στο εκπαιδευτικό έργο σε περιοχές που δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε κάποια βιβλιοθήκη ενώ εμπλουτίζουν τις συλλογές των σχολικών βιβλιοθηκών των οποίων το υλικό είναι πιο περιορισμένο.

Επόμενος σημαντικός σκοπός των Κινητών Βιβλιοθηκών είναι η εξάλειψη των ανισοτήτων στο εκπαιδευτικό σύστημα μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Είναι γεγονός ότι οι μαθητές των παραμεθόριων περιοχών στερούνται ευκαιριών σε σχέση με τους μαθητές των αστικών κέντρων. Οι κινητές βιβλιοθήκες βοηθούν στη εξάλειψη των μαθητών δύο ταχυτήτων και η πρόσβαση στη γνώση πλέον είναι ανεξάρτητη από τον τόπο διαμονής.

Η παρουσία των Κινητών Βιβλιοθηκών σε απομακρυσμένες και παραμεθόριες περιοχές δεν αφορά μόνο τις σχολικές μονάδες αλλά καλύπτει και ανάγκες της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας

Αναμενόμενα αποτελέσματα

Έχει παρατηρηθεί ότι σε περιοχές που η παρουσία των κινητών βιβλιοθηκών είναι συστηματική και ενθαρρύνεται από τους εκπαιδευτικούς η την τοπική κοινωνία, υπάρχει αύξηση της αναγνωσιμότητας. Το βιβλίο σταματά να είναι απρόσιτο και δεν αφορά «λίγους» αλλά μεταλλάσσεται σε κάτι οικείο και διαθέσιμο σε όλους. Δεν χρειάζεται να πάει ο χρήστης στη γνώση, έρχεται η γνώση σ' αυτόν.

Φυσικό επακόλουθο είναι να αυξάνεται η κίνηση στις σταθερές βιβλιοθήκες, στις περιοχές που υπάρχουν. Οι Κινητές Βιβλιοθήκες λειτουργούν ως ερέθισμα και η έννοια της βιβλιοθήκης γενικότερα γίνεται μια υπηρεσία, ένας θεσμός που αφορά όλους και όχι μόνο μια μικρή κατηγορία πολιτών. Βλέπουμε ότι οι μαθητές που το οικογενειακό τους περιβάλλον δεν είναι θετικό προς τις βιβλιοθήκες και το βιβλίο, επηρεάζονται από την παρουσία της Κινητής Βιβλιοθήκης και γίνονται συχνοί χρήστες και των σταθερών βιβλιοθηκών.

Η εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες και την κοινωνία της πληροφορίας είναι μια σημαντική προσφορά των Κινητών Βιβλιοθηκών στην εκπαιδευτική κοινότητα. Οι βιβλιοθηκονόμοι που επανδρώνουν τα βιβλιοαυτοκίνητα είναι εκπαιδευμένοι στο να αντλούν την πληροφορία από κάθε μέσο και προς αυτή την κατεύθυνση προσανατολίζουν και εκπαιδεύουν τα παιδιά.

Επίσης, παρατηρείται πολλαπλασιαστική αξιοποίηση του υλικού και των υπηρεσιών που προσφέρουν οι Κεντρικές Βιβλιοθήκες μέσω των κινητών βιβλιοθηκών. Οι χρήστες των κινητών βιβλιοθηκών μπορούν να δανείζονται βιβλία

και οπτικοακουστικό όχι μόνο από την κινητή βιβλιοθήκη, αλλά και από την κεντρική με αποτέλεσμα να καλύπτονται σε μεγαλύτερο ποσοστό οι πληροφοριακές τους ανάγκες.

Προϋποθέσεις ανάπτυξης συνεργασιών

Οι στόχοι των Κινητών Βιβλιοθηκών είναι υλοποιήσιμοι και εξαρτώνται από την ανταπόκριση της εκπαιδευτικής κοινότητας αλλά και της τοπικής κοινωνίας. Σε ότι αφορά τα σχολεία το κλίμα που επικρατεί σε μια σχολική μονάδα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού έργου της κινητής βιβλιοθήκης.

Υπάρχουν σχολεία που δραστηριοποιούνται έντονα για την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας. Οι εκπαιδευτικοί υιοθετούν μέσα στην τάξη σωστή προσέγγιση και ανάλυση των λογοτεχνικών κειμένων, συνεργάζονται με τους μαθητές στην ανάγνωση εξωσχολικών βιβλίων, ενώ διατηρούν φιλικές σχέσεις με τους μαθητές και ακολουθούν συμμετοχικές μορφές διδασκαλίας. Τα παιδιά σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δεκτικά απέναντι στο βιβλίο και την κινητή βιβλιοθήκη και η συνεργασία είναι αποδοτική και αποτελεσματική. Επιλέγουν το υλικό που τους ενδιαφέρει, αναζητούν πληροφορίες για τις εργασίες τους, βιώνουν την έννοια της βιβλιοθήκης και τη χρησιμότητά της.

Βέβαια κάποιες φορές, ευτυχώς λίγες, παρουσιάζεται πρόβλημα στη συνεργασία από την πλευρά των εκπαιδευτικών και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν οργανική θέση αλλά διδάσκουν προσωρινά στο σχολείο. Θεωρούν μάλλον την Κινητή βιβλιοθήκη ως φοβερή ευθύνη και πιστεύουν ότι η επίσκεψη του βιβλιοαυτοκινήτου αποτελεί ευκαιρία των παιδιών να χάσουν μάθημα ενώ θα έπρεπε να αποτελεί έναυσμα και ευκαιρία για μάθηση. Το γεγονός αυτό, ευτυχώς, αφορά μεμονωμένες περιπτώσεις που συνοδεύονται και από αμέλεια και έλλειψη οργάνωσης των σχολείων. Αυτή είναι μια παράμετρος που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί και ίσως να δοθεί λύση από τη διεύθυνση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ

Αρχικά, οι κινητές βιβλιοθήκες αναπτύσσουν συνεργασίες με τα σχολεία της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι επισκέψεις στα σχολεία γίνονται περίπου κάθε ενάμισι μήνα. Επίσης οι βιβλιοθηκονόμοι και οι εκπαιδευτικοί

συμβουλεύουν τα παιδιά σχετικά με το υλικό, ενώ κατά τη διάρκεια της επίσκεψης της βιβλιοθήκης προβάλλονται στο βιβλιοαυτοκίνητο ντοκιμαντέρ και εκπαιδευτικά προγράμματα ύστερα από αίτημα των παιδιών ή των εκπαιδευτικών. .

Παρατηρούμε, όμως, πως η προσέλευση και το ενδιαφέρον των παιδιών μειώνεται στις μεγαλύτερες τάξεις, και ιδιαίτερα στο λύκειο, που οι υποχρεώσεις τους στο σχολείο μεγαλώνουν και ο ελεύθερος χρόνος τους είναι περιορισμένος. Σε αυτές τις περιπτώσεις η εργασία του βιβλιοθηκονόμου αλλά και του εκπαιδευτικού είναι ιδιαίτερα δύσκολη γιατί πρέπει να προσελκύσει το ενδιαφέρον των παιδιών με άλλους τρόπους και να δημιουργηθούν άλλου τύπου συνεργασίες. Σε αυτές τις περιπτώσεις η βιβλιοθήκη δεν λειτουργεί καθαρά ως δανειστική ή ως κέντρο πληροφόρησης αλλά και ως πολιτιστικό κέντρο.

Για παράδειγμα η κινητή βιβλιοθήκη Λιβαδειάς διοργάνωσε εκδήλωση στο λύκειο Αγίου Γεωργίου με θέμα «γνωριμία με τη φανταστική λογοτεχνία» όπου σε συνεργασία με την συγγραφέα Ράνια Κατσαρέα προβάλαμε σε οθόνη σκηνές από ταινίες που βασίζονται σε μυθιστορήματα φανταστικής λογοτεχνίας και η εισηγήτρια αναφέρθηκε στο συμβολισμό. Η εκδήλωση αυτή ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένη, πράγμα που πιστοποιείται από τη θετική συμμετοχή των παιδιών και το ενδιαφέρον που έδειξαν στις επόμενες επισκέψεις της Κινητής.

Βέβαια η διοργάνωση εκδηλώσεων δεν αφορά μόνο τα λύκεια αλλά όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Κάθε χρόνο οργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις από τις κινητές βιβλιοθήκες. Πραγματοποιούνται εκθέσεις λογοτεχνικού παιδικού και εφηβικού βιβλίου ενώ σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς οργανώνονται ποικίλες εκδηλώσεις που μπορούν να πλαισιωθούν από δραματοποίηση παραμυθιών και προβολές οπτικοακουστικού υλικού ανάλογου με το θέμα της εκδήλωσης. Προαπαιτούμενο το μεράκι και η φαντασία.

Το έργο των κινητών βιβλιοθηκών στα σχολεία διευρύνεται τους θερινούς μήνες με επισκέψεις σε σχολικές κατασκηνώσεις, με αυξημένη κίνηση, δανεισμούς και εκδηλώσεις. Τα παιδιά δείχνουν ενδιαφέρον γιατί είναι αποδεσμευμένα από τα σχολικά μαθήματα και τις εργασίες.

Προτάσεις διεύρυνσης συνεργασιών

Στόχος των κινητών βιβλιοθηκών για τις επόμενες χρονιές πρέπει να είναι η συστηματική διοργάνωση περισσότερων εκδηλώσεων με παρουσιάσεις συγγραφέων μιας και πιστεύουμε ότι είναι ο καλύτερος τρόπος καλλιέργειας της φιλαναγνωσίας.

Σε αυτές τις περιπτώσεις η κινητή βιβλιοθήκη θα αναλαμβάνει να προμηθεύσει το απαιτούμενο υλικό στα σχολεία. Από την πλευρά τους οι εκπαιδευτικοί θα φροντίζουν να προετοιμάσουν τα παιδιά σχετικά με το έργο του συγγραφέα, έτσι ώστε να μπορέσει να γίνει μια συζήτηση πάνω στα ίδια τα βιβλία και με αφορμή τη θεματική τους να αναπτύξουν προβλήματα της νεολαίας που τους απασχολούν. Γι' αυτό το λόγο χρήσιμο θα ήταν να συντάξουμε ερωτηματολόγια τα οποία θα μας κατευθύνουν σχετικά με ποιους συγγραφείς προτιμούν τα παιδιά και ποια θέματα θα τους είναι ευχάριστο να συζητηθούν και να αναπτύξουν προκειμένου να έχουμε ένα πλάνο και να οργανώνουμε τις ανάλογες εκδηλώσεις σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες τους.

Επίσης η ενημέρωση για τον σχολικό επαγγελματικό προσανατολισμό είναι ένας τομέας με τον οποίο θα ήταν ενδιαφέρον να ασχοληθούμε ως κινητή βιβλιοθήκη. Φιλοδοξούμε να οργανώσουμε επισκέψεις στα σχολεία συνεργαζόμενοι με συγγραφείς που έχουν ασχοληθεί με αυτό το θέμα ή εκπαιδευτικούς και σχολικούς ψυχολόγους έτσι ώστε να αρχίσει μια σειρά συζητήσεων πάνω στον επαγγελματικό προσανατολισμό. Ταυτόχρονα θα εμπλουτιστεί το υλικό της βιβλιοθήκης με ανάλογη βιβλιογραφία και ίσως πραγματοποιήσουμε ενημερωτικά σεμινάρια στο χώρο της βιβλιοθήκης για δασκάλους και καθηγητές. Με αυτό τον τρόπο θα βοηθηθούν και οι εκπαιδευτικοί που ασχολούνται με αυτόν τον τομέα. Απώτερος στόχος μας είναι να καταφέρουμε να κάνουμε ομάδες στα σχολεία όπου η παρουσία κάποιων εθελοντών σχολικών ψυχολόγων και εκπαιδευτικών θα βοηθήσει τα παιδιά να γνωρίσουν τις δεξιότητες και τις κλίσεις τους.

Μία ακόμη πρόταση για τη διεύρυνση της δράσης των κινητών βιβλιοθηκών είναι η χρήση της ηλεκτρονικής υποδομής και του διαδικτύου προκειμένου να επικοινωνούν τα απομακρυσμένα σχολεία με άλλα σχολεία της Ελλάδας ή του εξωτερικού. Τα βιβλιοαυτοκίνητα πληρούν τις προϋποθέσεις για να οργανώσουν τηλεδιάσκεψη. Η επικοινωνία και η ανταλλαγή απόψεων με σχολεία του εξωτερικού, κυρίως, είναι κάτι πρωτόγνωρο για τις μικρές κοινωνίες που θα αισθάνονται ότι οι αποστάσεις μικραίνουν και μπορούν να μοιραστούν παρόμοια προβλήματα και ανησυχίες με παιδιά που βρίσκονται χιλιόμετρα μακριά τους.

Η επιτυχημένη και αποδοτική συνεργασία της βιβλιοθήκης με το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει ως εφαλτήριο έτσι ώστε να αναπτυχθούν συνεργασίες με την υπόλοιπη κοινωνία. Το σχολείο, με τις συχνές επισκέψεις των κινητών βιβλιοθηκών, μπορεί να μετατραπεί σε κέντρο πληροφόρησης για τους δήμους και τις κοινότητες. Πρέπει η

επίσκεψη της βιβλιοθήκης να αποτελεί «γεγονός» για όλους τους τοπικούς φορείς και όχι μόνο για το σχολείο.

Αρχικά, σκοπό των κινητών βιβλιοθηκών θα πρέπει να αποτελέσει η συνεργασία με πολιτιστικούς συλλόγους ή τοπικούς φορείς. Η οργάνωση εκδηλώσεων ψυχαγωγικού και ενημερωτικού χαρακτήρα είναι ένας τρόπος προσέγγισης των χρηστών. Οι κινητές βιβλιοθήκες μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση ομιλιών για θέματα υγείας, διατροφής, πρόληψης ναρκωτικών και όποιων ζητημάτων απασχολούν τη σύγχρονη κοινωνία προσφέροντας την ανάλογη βιβλιογραφία στους κατοίκους που ενδιαφέρονται να εμβαθύνουν σε αυτά τα θέματα.

Επίσης θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ομάδες ανάγνωσης το συντονισμό των οποίων θα αναλαμβάνουν οι πολιτιστικοί σύλλογοι σε συνεργασία με την κινητή βιβλιοθήκη και το σχολείο. Η κινητή βιβλιοθήκη θα είναι υπεύθυνη να προμηθεύσει τα βιβλία που θα διαβάσει η ομάδα, ενώ θα προσπαθεί να εμπλουτίσει τις συναντήσεις με οπτικοακουστικό υλικό, για παράδειγμα κινηματογραφικές ταινίες μουσικά cd. Στα πλαίσια αυτών των συναντήσεων και στο τέλος κάθε θεματικής ενότητας θα ήταν χρήσιμο να οργανώνονται με τη βοήθεια της βιβλιοθήκης εκδηλώσεις σχετικές με το θέμα που ασχολήθηκε η ομάδα. Με αυτό τον τρόπο συνεργάζονται άτομα διαφόρων ηλικιών και κοινωνικών ομάδων και επιτυγχάνεται η ενδυνάμωση των σχέσεων μέσα στην κοινότητα αλλά και με τη βιβλιοθήκη.

Είναι μεγάλη η συνεισφορά των κινητών βιβλιοθηκών στη δια βίου εκπαίδευση. Το γεγονός ότι υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο δίνει τη δυνατότητα στους κατοίκους να έχουν πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων και σε μεγάλα ηλεκτρονικά δίκτυα για την αρτιότερη επικοινωνία με εκπαιδευτικά ιδρύματα και άλλες πηγές πληροφόρησης. Εδώ είναι χρήσιμη και η ύπαρξη ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για κάθε χρήστη. Επίσης η δημιουργία του συλλογικού καταλόγου των δημοσίων βιβλιοθηκών ανοίγει το δρόμο του διαδανεισμού ο οποίος παλιότερα αποτελούσε μια χρονοβόρα διαδικασία.

Επόμενος στόχος των κινητών βιβλιοθηκών είναι η συνεργασία με σωφρονιστικά ιδρύματα και κέντρα απεξάρτησης. Η βιβλιοθήκη είναι ένας θεσμός που προσφέρει τις υπηρεσίες της χωρίς να διακατέχεται από φυλετικούς και κοινωνικούς ρατσισμούς ενώ ο χαρακτήρας της είναι επιμορφωτικός. Η παρουσία των κινητών βιβλιοθηκών στις φυλακές δίνει διεξόδους και σωστές κατευθυντήριες στους φυλακισμένους. Παρόμοια μπορεί να είναι η παρουσία της κινητής

βιβλιοθήκης σε γηροκομεία, ορφανοτροφεία και νοσοκομεία με υλικό που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις ανησυχίες τους.

Είναι γεγονός ότι κοινωνικά αποκλεισμένες κατηγορίες πολιτών (οικονομικοί μετανάστες, αλλοδαποί, παλιννοστούντες) κάνουν χρήση των υπηρεσιών των σταθερών βιβλιοθηκών. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να προσανατολίζονται και οι κινητές βιβλιοθήκες παρέχοντας ξενόγλωσσο υλικό και ηλεκτρονική πληροφόρηση σε πολλές γλώσσες. Επίσης σε συνεργασία με το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας ή με την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα μπορούν να οργανωθούν προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για αρχάριους και προχωρημένους.

Τέλος, θα ήταν ουσιαστική προσφορά η συνεργασία με τις υπηρεσίες του δήμου «βοήθεια στο σπίτι». Οι κινητές βιβλιοθήκες μπορούν να ενημερώνονται από το δήμο για τους κατοίκους με ειδικές ανάγκες και να καλύπτουν τις πνευματικές ανησυχίες αναπήρων ή ατόμων τρίτης ηλικίας. Αυτό μπορεί να γίνεται με την επίσκεψη της κινητής βιβλιοθήκης στους συγκεκριμένους χρήστες, ή μέσω του προγράμματος «βοήθεια στο σπίτι».

Ο θεσμός των Κινητών Βιβλιοθηκών αποτελεί βασικό μοχλό ανάπτυξης και προόδου για τη ζωή στην επαρχία. Ζούμε στην κοινωνία της γνώσης όπου η δια βίου μάθηση και η εκπαίδευση είναι, μεν, απαραίτητα αλλά δεν παρέχονται με την ίδια ευκολία σε όλους. Θα ήταν σημαντικό για την εξομάλυνση των ανισοτήτων και την προώθηση της γνώσης και του πολιτισμού η διάδοση και η επέκταση των Κινητών Βιβλιοθηκών. Πρόκειται για θεσμό που προσαρμόζεται και καλύπτει τις ανάγκες της κοινωνίας και δεν μπορεί να έχει ημερομηνία λήξης.

Λιβαδειά, 24 Νοεμβρίου 2006